

DOMSTOLENS DOM
av den 19 maj 1992*

I mål C-29/91

har Kantongerecht i Groningen (Nederländerna) till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Dr. Sophie Redmond Stichting

och

Hendrikus Bartol m. fl.

Begäran avser tolkningen av rådets direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter (EGT nr L 61, s. 26, fransk version; svensk specialutgåva del 05, volym 02).

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena R. Joliet, F. A. Schockweiler och F. Grévisse samt domarna J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias och M. Díez de Velasco,

generaladvokat: W. Van Gerven,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H. A. Rühl,

som beaktat yttrandena från

* Rättegångsspråk: nederländska.

- Dr. Sophie Redmond Stichting genom advokaten R. Van Asperen, Groningen,
- Hendrikus Bartol m. fl. genom advokaterna T. Y. Miedema och G. W. Brouwer, Groningen,
- Europeiska gemenskapernas kommission genom B. J. Drijber och K. Banks, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som hört de muntliga yttrandena från Dr. Sophie Redmond Stichting och kommissionen vid sammanträde den 12 februari 1992 och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande vid sammanträde den 24 mars 1992,

meddelar följande

dom

- 1 Genom ett beslut av den 21 januari 1991, som inkom till domstolen den 28 januari 1991, har Kantongerecht i Groningen i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget ställt ett antal frågor om tolkningen av rådets direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter (EGT nr L 61, s. 26, hädanefter ”direktivet”).
- 2 Frågorna har ställts inom ramen för en tvist mellan å ena sidan stiftelsen Dr Sophie Redmond (Dr. Sophie Redmond Stichting) och å andra sidan Hendrikus Bartol samt åtta andra personer.
- 3 Det framgår av handlingarna i målet att sökanden i målet vid den nationella domstolen är en stiftelse som särskilt ägnar sig åt att hjälpa missbrukare tillhörande vissa kretsar i det nederländska samhället. Svarandena är anställda hos stiftelsen enligt anställningsavtal på vilka bestämmelserna i den nederländska civillagen är tillämpliga.

- 4 Groningens kommun, som till stiftelsen utgett det stöd som utgjorde dennas enda medel, upphörde härmed från och med den 1 januari 1991 och flyttade över stödet till Sigma-stiftelsen, som också bedriver hjälpverksamhet för missbrukare.
- 5 Stiftelsen Dr Sophie Redmond, som därefter helt saknade medel, väckte talan vid Kantongerecht i Groningen under åberopande av artikel 1639w i civillagen med yrkande om att anställningsavtalen mellan stiftelsen och de anställda som inte övertagits av Sigma-stiftelsen skulle hävas.
- 6 Eftersom svarandena i målet vid den nationella domstolen hade åberopat artiklarna 1639aa och följande, som införts i den nederländska civillagen för att genomföra direktivet i nationell rätt, såg sig Kantongerecht, som utgör både första och sista instans, nödsakad att begära ett förhandsavgörande angående tolkningen av ifrågavarande direktiv. Den nationella domstolen har därför beslutat att förklara målet vilande till dess att domstolen uttalat sig om följande frågor:
- ”a) Omfattar begreppet ’överlåtelse av företag ... till en annan arbetsgivare genom lagenlig överlåtelse eller fusion’ enligt rådets direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter, även fall där en myndighet som utger stöd beslutar att dra in stödet till en juridisk person, vilket medför att denna tvingas till ett fullständigt och definitivt upphörande med sin verksamhet, och att vid samma tillfälle överflytta stödet till en annan juridisk person med samma eller liknande ändamål, om syftet härmed och det avtal som ingås mellan de båda juridiska personerna och den myndighet som utger stödet inte enbart består i att så vitt möjligt ’överlåta’ klienterna/patienterna från den ena juridiska personen till den andra, utan även går ut på att den fasta egendom som av ifrågavarande myndighet tidigare hyrts ut till den förstnämnda juridiska personen i anslutning härtill skall hyras ut till den sistnämnda juridiska personen samt att såvitt möjligt (och önskvärt) utnyttja den förstnämnda juridiska personens ’kunskap och resurser (t.ex. personal)’?
- b) Blir svaret på föregående fråga annorlunda om det inte sker någon överlåtelse av den lösa egendomen från den förstnämnda juridiska personen till den sistnämnda?

- c) Har det någon betydelse för svaret på nämnda fråga om den icke överlåtna lösa egendom uteslutande består av hjälpmedel avsedda för ovannämnda sociala och rekreativa aktiviteter?
 - d) Kan (den överlåtna delen av) företaget anses ha behållit sin identitet om överlåtelsen inte avser de sociala och rekreativa aktiviteterna, utan enbart den direkta hjälpfunktionen?
 - e) Blir svaret på sistnämnda fråga annorlunda om de sociala och rekreativa aktiviteterna skall anses fylla en självständig funktion och uteslutande som ett medel för att ge optimal hjälp?
 - f) Blir svaret på ovanstående frågor annorlunda om (den avsedda) överlåtelsen av aktiviteten från den ena juridiska personen till den andra inte i första hand beror på ett eller flera avtal mellan myndigheten som utger stödet och de båda juridiska personerna, utan på ett beslut som grundar sig på en ändring i den stödgivande myndighetens politik och enligt vilket stödet till den förstnämnda juridiska personen dras in för att överflyttas till den sistnämnda juridiska personen?"
- 7 För en utförligare redogörelse för omständigheterna i tvisten vid den nationella domstolen, rättegångens förlopp och de till domstolen ingivna yttrandena hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dessa delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.
- 8 Artikel 1.1 i direktivet har följande lydelse:
- "Detta direktiv skall tillämpas vid överlåtelse av ett företag, en verksamhet eller del av en verksamhet till en annan arbetsgivare genom lagenlig överlåtelse (cession conventionnelle) eller fusion."
- 9 De av Kantongerecht i Groningen sex ställda frågorna berör i själva verket två skilda aspekter av direktivets tillämpningsområde såsom detta definierats i artikel 1. En del av den första frågan och den sjätte frågan gäller tolkningen av begreppet "lagenlig överlåtelse" och de andra frågorna gäller tolkningen av begreppet "överlåtelse av ett företag, en verksamhet eller del av en verksamhet". För att kunna besvara Kantongerechts frågor måste undersökas vilka tolkningssvårigheter dessa två begrepp kan ge upphov till med avseende på de av den nationella domstolen beskrivna omständigheterna.

Begreppet ”lagenlig överlåtelse”

- 10 Det skall erinras om att domstolen i en dom av den 7 februari 1985 i mål 135/83 Abels, punkt 11-13 (Rec. s. 469), konstaterat att räckvidden av den omtvistade bestämmelsen i direktivet inte kunde bedömas enbart på grund av dess ordalydelse, till följd av skillnader mellan de olika språkversionerna av bestämmelsen och mellan medlemsstaternas nationella lagstiftning med avseende på begreppet avtalsenlig överlåtelse.
- 11 Till följd härav har domstolen gett begreppet en tolkning som är tillräckligt flexibel för att tillgodose direktivets syfte, nämligen att skydda arbetstagarna vid överlåtelse av företag, och slagit fast att direktivet är tillämpligt i alla fall där det inom ramen för ett avtalsförhållande sker ett utbyte såvitt gäller den fysiska eller juridiska person som ansvarar för verksamhetens drift och som iklätt sig en arbetsgivares förpliktelser i förhållande till företagets anställda (se senast en dom av den 15 juni 1988 i mål 101/87 Bork International punkt 13, Rec. s. 3057).
- 12 Enligt domstolen är direktivet tillämpligt bl.a. vid upplåtelse av en rörelse följt av upplåtelseavtalets hävande och ägarens övertagande av driften (dom av den 17 december 1987 i mål 287/86 Ny Mølle Kro, Rec. s. 5465), vid icke överlåtbar upplåtelse av en restaurang, hävande av upplåtelseavtalet och ingående av ett nytt avtal om icke överlåtbar upplåtelse med en ny verksamhetsidkare (dom av den 10 februari 1988 i mål 324/86 ”Daddy’s Dance Hall”, Rec. s. 739) och slutligen även vid överlåtelse av ett diskotek i enlighet med ett hyrköpsavtal och verksamhetens återgång till ägaren genom domstolsbeslut (dom av den 5 maj 1988 i mål 144/87 och 145/87 Berg, Rec. s. 2559).
- 13 Av ovan nämnda dom av den 15 juni 1988, Bork International, punkt 14, framgår att om en arrendator som har ställning som arbetsgivare förlorar denna ställning då upplåtelseavtalet upphör att gälla och en tredjeman senare förvärvar ställningen som arbetsgivare i enlighet med ett köpeavtal med ägaren, kan det därpå följande förfarandet omfattas av direktivets tillämpningsområde, som detta definierats i artikel 1.1. Den omständigheten att övergången i ett sådant fall sker i två etapper i så måtto att företaget först återgår från arrendatorn till ägaren som därefter överlåter detta till den nye ägaren, medför inte att en tillämpning av direktivet är utesluten.

- 14 Det förfarande som beskrivs i de av Kantongerecht i Groningen ställda frågorna i beslutet om hänskjutande är jämförbar med de ovan beskrivna. Det rör sig i själva verket om fall där en kommun, som genom stöd finansierar verksamheten hos en stiftelse som hjälper missbrukare, beslutar att dra in stödet – med följden att stiftelsens verksamhet upphör – och överflytta detta till en annan stiftelse som bedriver samma slags verksamhet.
- 15 Med den sjätte frågan begär den hänskjutande domstolen besked om huruvida den omständigheten att beslutet om överflyttande av stödet fattades ensidigt av det allmänna och inte är följden av ett avtal mellan det allmänna och de subventionerade stiftelserna medför att direktivet saknar tillämplighet i detta fall.
- 16 Frågan måste besvaras nekande.
- 17 För det första är det fråga om ett ensidigt beslut såväl när en ägare beslutar att byta arrendator som när det allmänna ändrar sin stödpolitik. Det finns i det avseendet ingen anledning att ta hänsyn till stödets beskaffenhet, eftersom stöd i vissa länder beviljas genom en ensidig rättsakt och åtföljt av vissa villkor samt i andra länder genom avtal om stöd. Under alla omständigheter sker utbytet av stödmottagaren inom ramen för ett avtalsförhållande i den mening som avses i direktivet och i enlighet med rättspraxis (ovan nämnda domar av den 5 maj 1988 Berg, punkt 19, och av den 15 juni 1988 Bork International, punkterna 13 och 14). Även om Redmond-stiftelsen i sitt yttrande till domstolen har bestritt att avtal ingåtts, framhåller Kantongerecht uttryckligen i skälen till sitt beslut att ”såväl sökanden som Sigma-stiftelsen har förklarat sig beredda att aktivt samarbeta vid ’överlåtelsen’ av klienter/patienter från sökanden till Sigma-stiftelsen och för detta ändamål har bl.a. arbetsgruppen ’införlivande av Redmond-stiftelsens aktivitet i Sigma-stiftelsen’ bildats.
- 18 För det andra medför inte den omständigheten att förfarandet i förevarande fall har sin grund i utgivandet av stöd till stiftelser eller sammanslutningar vars tjänster är vederlagsfria att förfarandet faller utanför direktivets tillämpningsområde, vilket kommissionen för övrigt har framhållit i sitt yttrande. Direktivet har som tidigare nämnts nämligen till syfte att skydda arbetstagarnas rättigheter och detta gäller alla arbetstagare som är föremål för något slag av skydd, även begränsat, mot uppsägning enligt nationell rätt (domar av den 11 juli 1985 i mål 105/84 Danmols Inventar, punkt 27, Rec. s. 2639 och av den 15 april 1986 i mål 237/84 kommissionen mot Belgien,

punkt 13, Rec. s. 1247). Såvitt framgår av beslutet om hänskjutande omfattas emellertid de berörda arbetstagarna av den nederländska civillagen.

- 19 Under den muntliga förhandlingen har sökandens ombud framfört ett annat argument, nämligen den omständigheten att stiftelsen Dr Sophie Redmond skulle befinna sig i ett konkursliknande tillstånd, en situation som genom domstolens rättspraxis uttryckligen uteslutits från direktivets tillämpningsområde på grund av den allvarliga risk för en allmän försämring av arbetstagarnas levnads- och arbetsvillkor i strid med fördragets sociala mål som en tillämpning av direktivet vid konkurs skulle medföra (ovan nämnda dom av den 7 februari 1985, Abels, punkt 23).
- 20 Detta nya argument, som inte har framförts i de till domstolen ingivna skriftliga yttrandena och som inte stöds av handlingarna i akten, kan inte godtas. Det framgår av den ovannämnda domen Abels att direktivets tillämpning är utesluten endast beträffande överlåtelse av företag som försatts i konkurs. Även om det kan antagas – vilket på intet sätt har bevisats – att Redmondstiftelsen hade svårigheter att uppfylla sina förpliktelser vid tidpunkten för överlåtelsen, är den omständigheten i sig själv inte tillräcklig för att överlåtelsen skall anses falla utanför direktivets tillämpningsområde (se bl.a. nämnda dom av den 11 juli 1985 Danmols Inventar, punkterna 9 och 10).
- 21 Svaret på de frågor eller delfrågor som gäller tolkningen av begreppet "lagenlig överlåtelse" i artikel 1.1 i direktiv 77/187 blir därför att bestämmelsen skall tolkas på så sätt att begreppet är tillämpligt i fall där en myndighet beslutar att dra in sitt stöd till en juridisk person, vilket medför att denna tvingas att fullständigt och definitivt upphöra med sin verksamhet, för att överflytta detta stöd till en annan juridisk person som bedriver verksamhet med liknande ändamål.

Begreppet överlåtelse av ett företag, en verksamhet eller del av en verksamhet

- 22 I en dom av den 18 mars 1986 i mål 24/85 Spijkers, Rec. s. 1119) har domstolen klargjort vilka faktiska omständigheter som skall ligga till grund för bedömningen av om det föreligger överlåtelse av företag i direktivets mening. Tre punkter är härvid av betydelse.

- 23 För det första är det avgörande kriteriet för svaret på frågan om det föreligger en överlåtelse i direktivets mening om den ifrågavarande enheten behåller sin identitet, vilket bl.a. framgår av att driften faktiskt fortsätter eller återupptas (ovan nämnda dom av den 18 mars 1986 Spijkers, punkterna 11 och 12).
- 24 För det andra måste vid bedömningen av om dessa villkor är uppfyllda hänsyn tas till samtliga faktiska omständigheter som kännetecknar ifrågavarande förfarande. Till dessa hör särskilt vilken typ av företag eller verksamhet som det är fråga om, huruvida några materiella tillgångar - såsom byggnader eller lös egendom - överlåtits eller inte, värdet på de immateriella tillgångarna vid tidpunkten för överlåtelsen, huruvida huvuddelen av personalstyrkan övertagits av den nye ägaren, huruvida kundkretsen överlåtits samt graden av likhet mellan den verksamhet som utövats före och efter överlåtelsen och längden på ett eventuellt avbrott i verksamheten. Det måste emellertid klargöras att alla dessa omständigheter endast är aspekter av den helhetsbedömning som skall göras och därför inte kan bedömas isolerat (se ovannämnda dom av den 18 mars 1986, Spikers, punkt 13).
- 25 Slutligen faller det inom den nationella domstolens behörighet att, mot bakgrund av de av domstolen angivna tolkningskriterierna, göra de bedömningar av omständigheterna som är nödvändiga för att kunna fastställa huruvida det föreligger överlåtelse i angiven mening (se ovannämnda dom av den 18 mars 1986, Spijkers, punkt 14).
- 26 I förevarande fall framgår det av den hänskjutande domstolens beslut att överflyttningen av stödet från den ena stiftelsen till den andra har följande karaktäristika: Redmond-stiftelsen upphörde med sin verksamhet, båda stiftelserna har samma eller liknande ändamål, Sigma-stiftelsen övertog delar av Redmond-stiftelsen, stiftelserna samarbetade vid överlåtelsens genomförande, det avtalades om överlåtelse av kunskap och resurser från Redmond till Sigma, den fastighet som tidigare hyrts av Redmond har hyrts ut till Sigma och vissa av Redmonds före detta anställda har erbjudits nya anställningsavtal av Sigma.
- 27 Samtliga dessa omständigheter är av väsentlig, om än inte avgörande, betydelse vid avgörandet av om det föreligger överlåtelse och kan beaktas vid tolkningen och tillämpningen av artikel 1 i direktivet.

- 28 I den andra, tredje, fjärde och femte frågan har Kantongerecht i Groningen begärt besked om huruvida några särskilda omständigheter rörande användningen av viss egendom och utövandet av en viss aktivitet kan ha någon inverkan på de omständigheter som ovan angetts utgöra faktorer vid avgörandet av om det föreligger överlåtelse eller inte.
- 29 Såvitt gäller den lösa egendomen, synes det förhållandet att denna inte överlåtits i sig själv inte utgöra hinder för att tillämpa artikel 1 i direktivet. Det ankommer på den nationella domstolen att bedöma dennas betydelse mot bakgrund av den helhetsbedömning som i enlighet med vad som anförts i punkt 24 skall göras.
- 30 Detsamma gäller i fråga om de sociala och rekreativa aktiviteterna, varvid skall anmärkas att enbart det förhållandet att dessa fyller en självständig funktion inte är tillräckligt för att en tillämpning av ovan nämnda bestämmelser i direktivet skall anses utesluten, då dessa bestämmelser inte enbart avser överlåtelser av företag utan även överlåtelser av verksamheter eller delar av verksamheter, som en aktivitet av särskild beskaffenhet kan likställas med.
- 31 Svaret på frågorna angående tolkningen av begreppet "överlåtelse av ett företag, en verksamhet eller del av en verksamhet" enligt artikel 1.1 i direktiv 77/187 blir alltså att bestämmelsen skall tolkas på så sätt att begreppet avser fall där den ifrågavarande enheten har behållit sin identitet. För att svara på frågan huruvida det föreligger överlåtelse i angiven mening i ett fall som det som utgör föremål för tvisten vid den nationella domstolen, bör, mot bakgrund av samtliga de faktiska omständigheter som är karaktäristiska för ifrågavarande förfarande, bedömas om den utövade uppgiften faktiskt fortsätter med eller återupptas av den nya juridiska personen med samma eller liknande verksamhet, varvid det skall anmärkas att en aktivitet av särskild beskaffenhet som fyller en självständig funktion i förekommande fall kan likställas med en verksamhet eller del av en verksamhet i direktivets mening.

Rättegångskostnader

- 32 De kostnader som förorsakats av Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen

utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 21 januari 1991 förts vidare av Kantongerecht i Groningen – följande dom:

- 1) Artikel 1.1 i direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter skall tolkas på så sätt att begreppet "lagenlig överlåtelse" är tillämpligt i fall där en myndighet beslutar att dra in sitt stöd till en juridisk person, vilket medför att denna tvingas att fullständigt och definitivt upphöra med sin verksamhet, för att överflytta detta stöd till en annan juridisk person som bedriver verksamhet med liknande ändamål.
- 2) Begreppet "överlåtelse av ett företag, en verksamhet eller del av en verksamhet" enligt samma artikel avser fall där den ifrågavarande enheten har behållit sin identitet. För att svara på frågan huruvida det föreligger överlåtelse i angiven mening i ett fall som det som är föremål för tvisten vid den nationella domstolen bör, mot bakgrund av samtliga de faktiska omständigheter som är karaktäristiska för ifrågavarande förfarande, bedömas om den utövade uppgiften faktiskt fortsätter med eller återupptas av den nya juridiska personen med samma eller liknande verksamhet, varvid det skall anmärkas att en aktivitet av särskild beskaffenhet som fyller en självständig funktion i förekommande fall kan likställas med en verksamhet eller del av en verksamhet i direktivets mening.

Due

Joliet

Schockweiler

Grévisse

Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias

Díez de Velasco

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 19 maj 1992.

J.-G. Giraud
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande